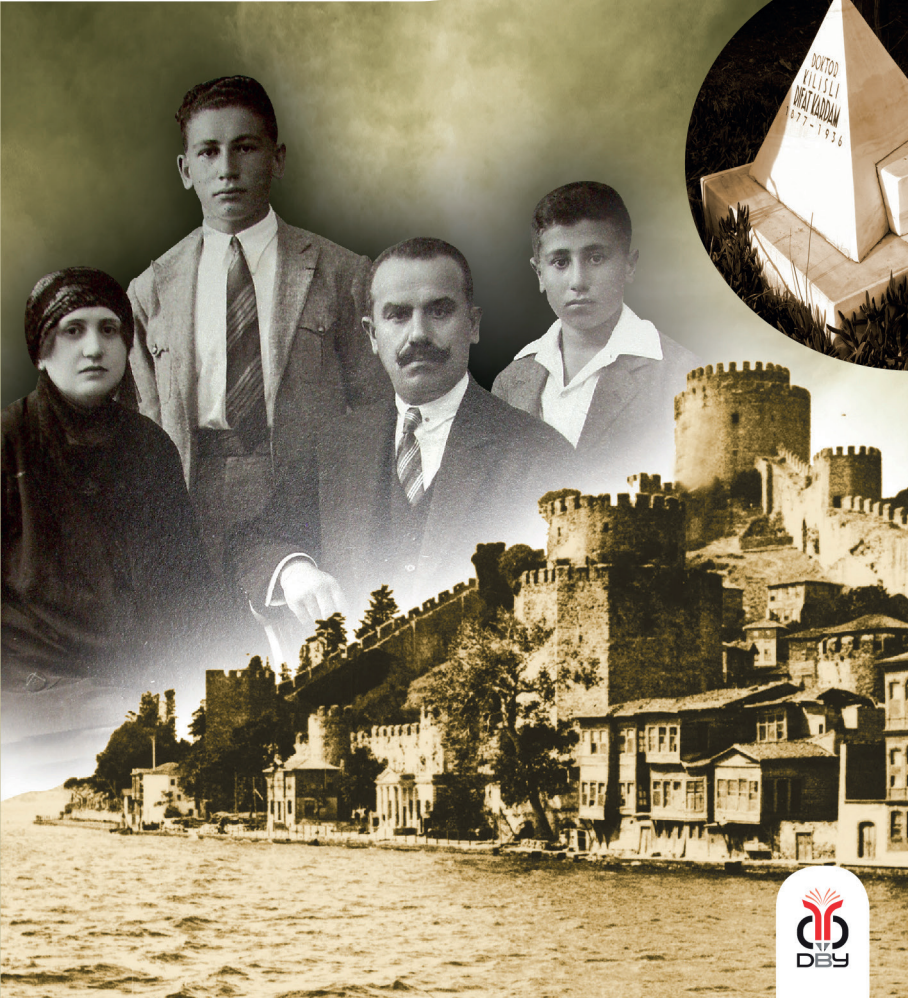

Nükhet
KARDAM

Dr. Kilisli Rifat'ın İzinde
**Osmanlı'dan
Türk'e ve Ötesi**

HATIRA

Çeviren:
Ekin Duru

Dr. Kılıslı Rifat'ın İzinde Osmanlı'dan Türk'e ve Ötesi

HATIRA

Nükhet Kardam

Dr. Kılıslı Rifat'ın İzinde
Osmanlı'dan Türk'e ve Ötesi

© DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI, 2016

DBY: 27

Hatıra: 12

ISBN: 978-605-4635-26-9

Sertifika No: 18188

Birinci Baskı:

İstanbul, 2016

Kitabın Orijinal Adı:

From Ottoman to Turk and Beyond:

Shimmering Threads of Identity

Yazar:

Nükhet Kardam

Çeviren:

Ekin Duru

Yayın Yönetmeni:

İrfan Güngörür

Editör:

Nurgül Dere

Mizanpaj ve Kapak:

DBY Ajans

Baskı/Cilt:

Şenyıldız Matbaacılık Yay. Ltd. Şti.

Gümüşsuyu Cad. No: 3/2 - Topkapı / İstanbul

Tel: 0212 483 47 91 (Sertifika No: 11964)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Dr. Kılıslı Rifat'ın İzinde Osmanlı'dan Türk'e ve Ötesi

Kardam, Nükhet; Çev.: Duru, Ekin

ISBN 978-605-4635-26-9; 12,0 x 29,5 cm; 248 s.; Dizin var

1- Hatıra 2- Osmanlı Devleti 3- Türkiye Cumhuriyeti 4- Yakın Tarih

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul

Tel. - Faks: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

NÜKHET KARDAM, Monterey, Kaliforniya'da Middlebury Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'nde Kalkınma ve Siyaset profesördür. *Bringing Women In: Women's Issues in International Programs* (Kadınların Uluslararası Kalkınma Programlarına Katılımı) (Lynne Rienner, 1991) ve *Turkey's Engagement in Women's Rights* (Türkiye'nin Kadın Hakları İle İlgili Yükümlülükleri) (Ashgate, 2005) isimli eserlerin yazarıdır. Nükhet Kardam Ankara'da doğdu, İstanbul'da büyüdü. İstanbul Amerikan Kız Koleji (şimdiki Robert Kolej) mezunudur. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde okudu. İstanbul'daki Boğaziçi Üniversitesi'nde Siyasal Bilimler alanında master programına başladı ve bu çalışmasını Vancouver, Kanada'da British Columbia Üniversitesi'nde tamamladı. Michigan Devlet Üniversitesi Siyasal Bilimler bölümünde doktora yapmıştır. 2000'de Türkiye'de Fulbright'tan akademik teşvik bursu ve 2005'te de kıdemli uzmanlık bursu almıştır. Halen kimlik sorunları üzerinde araştırma yapmaktadır. Hayatını ve çalışmalarını kısmen Amerika Birleşik Devletleri'nde, kısmen de Türkiye'de sürdürmektedir.

Nükhet Kardam'ın Watercolor Identities (Suluboyadan Kimlikler) adlı TEDx konuşması YouTube'dan izlenebilir. <https://www.youtube.com/watch?v=QvFOWb5ugWc>

Kendisiyle nkardam@miis.edu adresinden irtibata geçilebilir.

*Dr. Kilisli Rifat
ve Nazire Kardam'ın
aziz hatıralarına...*

İçindekiler

Önsöz.....	9
Teşekkür	15

Birinci Bölüm

Karşı Konulamaz Bir Çekim / 17

Babaannem.....	24
Kilis'e Ziyaret.....	29
Rifat, Kilis'ten Ayrılmaya Hazırlanıyor.....	38

İkinci Bölüm

Kimim Ben? / 45

Ben Doğulu muyum, Yoksa Batılı mı?	51
Amerikan Kız Kolejindeki Hayat.....	56

Üçüncü Bölüm

Medrese Öğrenciliğinden Jön Türklüğe / 65

Konstantiniye'ye Geliş.....	67
Askerî Okulları Batılılaştırmak.....	73
Anatomi Laboratuarında.....	84
Abdülhamid'in Casusları.....	87
Mücadelemizin Anlamı	90
Evliya Çelebi	93
Daha Sonra?.....	100

Dördüncü Bölüm
Fransızların Hizmetinde / 105

Uluslararası Karantina Hizmetleri.....	109
Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü'ne Ziyaret.....	119

Beşinci Bölüm
Nazire ve Babası Ali Galip Paşa / 125

Rum ve Kürt Kökenlerimiz.....	132
Ali Galip Paşa'nın Gözden Düşüşü.....	142

Altıncı Bölüm
İstanbul Kuşatma Altında / 151

Kızılay (Hilâl-i Ahmer).....	161
Hilâl-i Ahmer'i Yaşatmak İçin.....	166
İşçiler ve Tüccarlardan Kızılay'a Destek.....	168
Bölünmüş Sadâkatlar, Yeniden Tanımlanan Kimlikler.....	170

Yedinci Bölüm
Gelişen Türkiye / 175

Yeni Bir Toplum Oluşturuluyor.....	188
Bazı Irklar Diğerlerinden Üstün müdür?.....	199

Sekizinci Bölüm
Mezartaşındaki Sırlar / 211

Mezarlığa Geri Dönüş.....	217
“Kimim Ben?”den “Neyim Ben?”e.....	228

Dizin	239
--------------------	-----

Önsöz

OLDUĞU GİBİ

*İzlediğin bir yol var, bu değişkenlik içeriyor
Ama kendisi değişmiyor.
İnsanlar neyin peşinde olduğunu merak ediyorlar.
İzlediğin yolu açıklamak zorundasın.
Ama başkalarının bunu anlaması zor.
Bunu izlerken yolunu şaşırılmazsın.
Felaketler yaşanır, insanlar acı çeker
ya da ölürlere; sen acı çeker ve yaşlanırsın.
Zamanın geçmesini önleyemezsin
İzlediğin yoldan asla vazgeçmezsin.*

(William Stafford)

Büyükbabam Dr. Kilisli Rifat'ın hayatını araştırmak üzere gizemli bir yolculuğa çıktım. Bu yolculuk zaman içinde tahminimden çok farklı sonuçlara ulaştı. Bir açıdan bu öykü Osmanlı Devleti çöküp yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne bıraktığında yaşanan büyük değişikliklere tanık olan Rifat ve ailesinin öyküsüdür. Aynı zamanda değişen veya değiştirilen kimliklerin öyküsü. Bir

başka açıdan ise bu hikâye benim kendi içsel yolculuğum. Büyükbabamın hayatını araştırırken kendi kimliğim üzerinde düşünmek elzem oldu ve ister istemez temelde büyük değişimler yaşadım.

Büyükbabam kendi döneminde çok tanınmış bir şahsiyet idi. İstanbul'daki ünlü Askerî Tıp Akademisi'ni (Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne) birincilikle bitirmiş bir doktor ve kamu sağlığı profesörü olmanın yanı sıra çeşitli dergilerde köşe yazarlığı yapmış, Uluslararası Karantina Hizmetleri müdürü olarak çalışmış, Kızılay ya da Hilâl-i Ahmer'in kurucuları arasında yer almış ve Yarıgtay üyeliğinde bulunmuştu. Dr. Kilisli Rifat aynı zamanda Türkiye'nin sağlık ve nüfus planlaması politikalarını şekillendiren seçkinler arasında bulunuyor ve adı 1930'ların Türkiye'sinde önde gelen sekiz doktor arasında yer alıyordu. (*Zülfikar Aydın, 1986.*)

Dr. Kilisli Rifat tıbbın yanısıra dil ve edebiyat sahaslarındaki derin bilgisiyle tanınmıştı. Bir makalede kendisinden şöyle söz edilir:

“...Rifat mektep sıralarında bile bizden çok yukarı ve mümtazdı, o zaman bile üstaddı...Yine yüksek bir üstad olarak hayata gözlerini kapadı...Onun kalemine ve ilmine daha mektepte iken hocalar bile tapardı, kitap yazanlar ondan yardım dilerdi, her zaman müracaat ettiğimiz bir canlı ansiklopedi idi. Hepimizin kültür kusuru az çok vardır. Rifat öyle değildi...Kilisli bize benzemezdi! Tıbbiye İdadisine girdiği vakit bile pek çok şey biliyordu. Fransızcası ve Arapçası kuvvetliydi;

Türkçeyi, Çağataycayı iyi biliyordu, üslubu yüksekti. Merhum Esat Feyzi Tabakatül-Arz'ını yazdı, üslubunu düzeltmek için Rifat'a vermişti, Esat Feyzi'nin kitabındaki o güzel mukaddime bile Rifat'dır.” (*İstanbul Seririyatı, 1936.*)

Bu araştırmada sosyal bilimler alanındaki eğitimimden yararlandım. Aynı zamanda bu son derece kişisel bir araştırma oldu. Bu öyküyü oluşturmak için bir dedektif gibi büyükbabamın hayatındaki ayrıntıları gün ışığına çıkarmaya çalıştım. Onun hayatını yaratıcı bir belgesel şeklinde yeniden yapılandırmaktı arzum. Bu yüzden bu öykü sadece gerçeklere dayanan ve geniş kapsamlı bir hayat öyküsünden ibaret değil; Dr. Kilisli Rifat'ın tüm eserlerini derlemek de değerli bir çalışma olabilirdi ama benim amacım bu da değildi. Sadece kişisel bir yolculuk muydu? Hayır, o da değil. Sonuçta kişisel görüşlerimi sosyal bilimler eğitimimle birleştirerek tarihsel bir değerlendirmenin ya da saf anıların çok daha ötesinde zengin, anlamlı ve karmaşık bir öykü oluşturduğuma inanıyorum.

Bu öyküyü kurgularken Rifat'ın hayatındaki (1877-1936) siyasal, sosyal ve tarihsel olayları ele alan eserlere odaklandım; hayatta kalan aile bireyleri ile görüştüm, aile bireylerinin yayınlanmamış anılarından, mektuplarından, Dr. Kilisli Rifat'ın yayınlanmış ve yayınlanmamış makalelerinden ve kitaplarından yararlandım. Bir takım gerçek olayları ele almama karşın, büyükbabamın

hayatıyla alâkalı birçok ayrıntıda kendi hayal gücüme ve kestirimlere dayandığımı ve böylece kendi öykümü kurguladığımın altını çizmek isterim.

Benim öykümün bir kaç önemli noktasına değineyim. 1960 ve 1970'lerde İstanbul'daki laik ortamda orta sınıf bir aile içinde büyüdüm. 1978'de Türkiye'den ayrılarak siyasî bilimler alanında eğitim almak için Kanada'ya gittim. Geriye baktığımda aslında dünyayı görmek arzusu ve özellikle siyasî gücün ne olduğunu anlama isteğim yüzünden bir maceraya girişerek Türkiye'den ayrıldığımı fark ediyorum. Gücün ne olduğunu anlarsam bu güce sahip olacağımı ve belki de Birleşmiş Milletler gibi uluslararası bir kuruluşta çalışabileceğime inanıyordum. Bir uzman olarak dünyayı gezmeyi düşünüyordum ama kısa sürede önceliğimin Kanada'da ayakta kalabilmek olduğunu fark ettim. British Columbia Üniversitesi'nde (UBC) yalnızca Üçüncü Dünya'dan, gelişmekte olan bir ülkeden gelen, söylenmesi zor bir isme sahip, İngilizceyi farklı bir aksanla konuşan bir öğrenciydim. Bir gün hocalarımdan biri hazırladığım bir ödevimi kabul etmedi ve yeniden yazmam için bana iade etti. Neyse ki bana ikinci bir şans tanıma inceliğini göstermişti. UBC'de ilk seçtiğim derslerden birinde başarısız oldum, çünkü hocamın siyasî görüşlerini paylaşmıyordum ve çaba göstermeyi reddediyordum. Kısa sürede eğer yeterince çalışmaz ve işin püf noktalarını öğrenmezsem tüm düşlerimle vedalaşmak zorunda kalacağımın farkına vardım.

1990'ların ortalarına gelelim. Monterey Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü (şimdiki adı Middlebury Uluslararası Araştırmalar Enstitüsü) profesörlerinden biriyim. Başarıya ulaşmış gibi görünüyorum ama bir yandan da Türkiye özlemi çekiyorum. Dahası, çok önemli varoluş soruları kafamı kurcalıyor. Ben kimim? Hayatın anlamı ne? Tanrı var mı? Tam bu sırada psikoloji dalında doktora yapmış bir evlilik uzmanı ve Pir Nur al-Arabi, Nuriyya-Malamiya geleneğinin mürşidi olan Yunan asıllı Amerikan vatandaşı Yannis Toussulis ile tanışıyorum. Ona ve engin bilgisine hayran kalarak talebesi oluyorum.

Yannis'in kökleri de benimkiler gibi Türkiye'den. Ailesi, şimdi Türkiye olarak tanımladığımız Avrasya'daki Anadolu Rumlarından geliyor. Rumlar ya da "Romanlar", eski Bizans'ın esas savaş alanını oluşturduğu, İslâmiyet ile Batı arasındaki büyük çatışmanın kalıntıları. Aynı zamanda Rumlar iki büyük uygarlığın örtüşmesinin de bir ürünü. Yannis'i Batı ile İslâmiyet arasındaki ilişkileri ve kültürler arası çatışmaların psikolojisini açıklayan kurslar vermesi için Monterey Enstitüsü'ne davet ediyorum. Onun dersleri benim yalnızca İslâmiyet içindeki çeşitliliği değil, aynı zamanda ulusal etnik ve dinsel kimliklerin ne denli karmaşık ve ölümcül olabildiğini anlamama yardımcı oluyor ve ailemin "Türk" kimliğinin altında neler yattığını araştırmama yol açıyor.

Büyükbabam ve büyükannem, Dr. Kilisli Rifat ve eşi Nazire çok kültürlü Osmanlı Devleti'nin vatandaşı idiler. Sonra laik Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı oldular. Yeniden oluşturulan tarihi, ulusal söylenceleri ve kimliği ile üniter bir devletin vatandaşı olmaya acaba nasıl uyum sağladılar? Kocaman bir imparatorluğun yıkılışı, savaşlar ve yok oluş sürecinde nasıl ayakta kalabildiler? Bu soruları araştırmak arzusu ile yanıp tutuşmaya başladım. Fransız psikolog Anne Ancelin Schutzenberger da yıllar boyu soy sendromu adını verdiği konuyu araştırmış. Bizlerin kuşaklar zincirinin halkaları olduğumuzu, geçmişi kabulleninceye kadar bilinçaltımızın onların çektiği acılardan ya da yarım bıraktıkları işlerden etkilendiğimizi ileri sürüyor kitabında.

Anılarımızın kesinlikle bizim bir parçamız olduğunu kavriyorum. İşte Carjaval'ın da belirttiği gibi:

“Hücrelerimizde yer alan ve genlerimizi denetleyen, onları harekete geçiren geniş kimyasal ağ aracılığı ile beklenmedik bir biçimde atalarımızın geçmişinin bir şekilde bizim bir parçamız olup olmadığını araştıran bilimsel çalışmalar yapılmakta. Epigenetik diye tanımlanan bu alanın temelinde genlerin bellekleri olduğuna ve atalarımızın hayatlarının –nasıl soluk aldıklarının, neler gördüklerinin ve ne yiyip içtiklerinin– yıllar sonra bizleri etkileyebildiğine inanılıyor.” (Doreen Carjaval, “In Andalusia, On the Trail of Inherited Memories”, *New York Times*, 21 Ağustos 2012.)

TEŞEKKÜR

Meslektaşım ve dostum Sarah Springer'in işbirliği olmadan bu öyküyü sunamazdım. Bu işbirliğimiz sayesinde giderek daha yaratıcı düşünebildim ve öykümde daha önce farkında olmadığım bağlantıları görebildim. Bu çalışmamı destekleyen ve bana 2013'te Bread Loaf Yazarlar Konferansındaki belgesel atölyesine katılmama sağlayan Middlebury Uluslararası İlişkiler Enstitüsü'ne şükran borçluyum. Leslie Eliason Teaching Excellence Ödüllerinin sponsoru olan Intrepid Vakfı'ndan Karen Leshner'e de teşekkür etmek istiyorum. Bu ödül bu proje üstünde çalışmamı mümkün kıldı. Middlebury Enstitüsü'ndeki Dijital Öğretim Merkezine, özellikle Bob Cole ve Evelyn Helmington'a destekleri için teşekkür ederim. Meslektaşlarımın özellikle Beryl Levinger, Amy McGill ve Amy Sands'in çok değerli yardımları oldu. Bana zaman ayıran, görüşlerini paylaşan ve araştırmama yardımcı olan dostlarım ve akrabalarımınla çok sayıda görüşme yaptım. Peter Shaw, Eileen Nazarro, Yüksel İnel, Nur Mardin, Azim Looker, Füsun Akarsu, Kabir Helminski, Nicolas Lecerf, Nalan Özkan Lecerf, Kibria Ann Draper, Domingo Martinez, Ted Connover, Elvia Navarro, Mert Keçik, Ekin Duru, Aytül Tamer, Yücel Demirel, Muhlis Salihoglu, Belma Beyazitoğlu, Bülent Karadağ, Mustafa İhsan Karadağ, Öznur Karadağ, Ahmet Münir Bilgen, Leyla Welkin, Üstün Bilgin Reinart ve Sanem Güvenç-Salgırlı bunların arasında yer alıyor. Son olarak, Yannis Toussulis,

Mehmet Selim Öziç, Timur Kardam Crone, Donald Crone ve Ahmet Kardam'ın bu yolculuktaki yerleri benim için çok özel. Tüm eksikliklerin sorumluluğu doğal olarak bana ait.

Kaynakça

Carjaval Doreen, "In Andalusia, On the Trail of Inherited Memories", *New York Times*, 21 Ağustos 2012.

İstanbul Seririyatı, "Dr. Kilisli Rıfat Kardam", Yıl XVIII, No, 10, Birinci Teşrin, 1936.

Schutzenberger Anne Ancelio, *The Ancestor Syndrome: Transgenerational Pshychotherapy and Hidden Links in the Family Tree*, New York, Routledge, 1998.

Zülfikar Aydın, Mükerrerem Bedizel, "Kilisli Dr. Mehmet Rıfat Kardam (1877-1936), Elli Yıl Önce Ölen Sekiz Büyük Türk Hekimi İçin Anma Töreni Kitabı", İstanbul, 1986, s. 68-71.

Birinci Bölüm

Karşı Konulamaz Bir Çekim

Nüket Kardam, büyükbabası Dr. Kilisli Rıfat'ın kabri başında

Kardam ile akrabalığım olup olmadığını sorduğunu gördüm. Kendisi de bir tıp doktoru olan Dr. Bülent Karadağ, Dr. Kilisli Rıfat Kardam'ın yaşamıyla ilgili bilgi toplamaktaydı ve annesinin Dr. Kilisli Rıfat'ın üvey kardeşlerinden birinin torunu olduğunu belirtiyordu. Birkaç yazışmadan sonra Bülent ile ailesinin yaşadığı Gaziantep'te buluşmayı kararlaştırdık. Oraya gitmişken Rıfat'ın doğduğu yer olan Kilis'i de ziyaret etmeyi önerdim Bülent'e. Daha önce Kilis'e hiç gitmemiştim ve ailem de buradan hiç söz etmemişti. Şimdi düşününce Kilis'e ve orada yaşayan akrabalara ilgisiz kaldıkları hissine kapılıyorum.

Meraklanmıştım. Ailemde Dr. Rıfat'ı tanımış, bana onunla ilgili bilgi verecek birileri var mıydı? Büyükbabamın doğum yerine gitmeye hazırlanırken Dr. Rıfat'ın İstanbul'da yaşayan ve halen seksen yaşlarında olan yeğeni Uluer ile iletişim kurdum. Uluer, Rıfat'ın kardeşi Dr. Mehmet Emin Bilgen'in oğluydu. Gençliğinde Dr. Rıfat'ı tanımıştı. Amcazâdem Ahmet ile birlikte Uluer'i İstanbul'un Anadolu yakasındaki evinde ziyaret etmeye karar verdik. Bu buluşmadan çok umutluydum ama Uluer'in onu hemen hiç anımsamadığını anlaşıncaya hayal kırıklığına uğradım.

Amcazâdem Ahmet'le beraber Uluer'in salonundaki kanepeye oturup elimizde bir fincan çay ile aile albümlerini karıştırmaya başladık. Uluer bir sayfayı çevirdi ve siyah beyaz bir mezar taşını işaret ederek 'bu büyükbabamın mezarı', dedi. Mermerden yapılmış mezar

taşı kocaman bir dikdörtgen şeklindeydi; üstünde daha küçük dikdörtgen bir taş ve bunun ucunda da mermer bir piramit bulunuyordu. Bu mezarın hemen kenarında da küçük, mermer bir küp vardı. Hayatımda hiç böyle bir mezar taşı görmemişim! Müslüman mezarlarının ortasında genellikle üzerine çiçek dikilen toprak bir bölüm bulunur. Oysa bu mezar tümüyle mermerden yapılmıştı ve özel bir görünümü vardı. Uluer fotoğrafı albümden çıkarıp bana verdi.

Uluer Bilgen'den aldığım, Dr. Kilisli Rıfat Kardam'ın mezarını gösteren eski bir fotoğraf

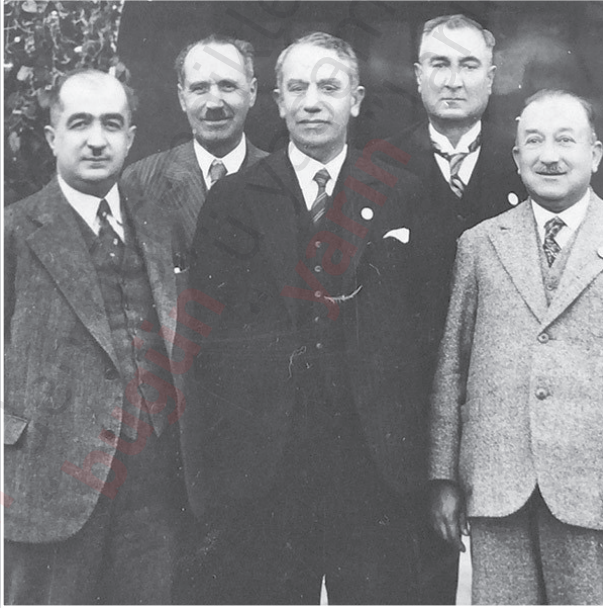
Bu sararmış fotoğraf Rıfat'ın ölümünden kısa süre sonra çekilmiş olmalıydı. Fotoğrafı yanıma alıp İstanbul'daki büyük tarihi Edirnekapı Mezarlığına gittim. Babamın anılarında Rıfat'ın oraya gömüldüğünü okumuştum. (Faruk Kardam, *basılmamış anılar*, 1986.)

Bu (yandaki) fotoğrafta gözlerindeki keder ve acı, çok sevdiğin 'Kilisli' tarafından uğradığın ihaneti yansıtıyor.

Aşağıdaki fotoğraf ise daha sonra çekilmiş olmalı, zira saçların kırlaşmış. Bu resimde çok farklısın. Huzur ve sükûnet içindesin. Bu nasıl oldu? Sanırım sonunda tek çözümün affetmek olduğunu gördün ama bu uzun zaman almış olmalı. İyileşmek için kendini ve seni incitenleri affetmek zorundaydın.

1930'ların başında Dr. Kilisli Rifat
(Kaynak: Aile arşivi)

1930'ların ortalarında Dr. Kilisli Rifat (ortada) (Kaynak: Aile arşivi)

Dostlarını Nico ve Nalan haklı. Sen beni kendi bahçeme yönlendiren dervişsin. Senin isteğinle bana verilen isim şimdi anlam kazanmaya başlıyor. Bir Müslüman kendisine verilen ismin anlamını yaşamakla yükümlüdür. İsimler kişinin yaşamını nasıl sürdüreceğini, karakterini oluşturan belli niteliklerin nasıl bir birleşim sergilediğini gösteren ipuçlarıdır. Örneğin, insanların çoğuna Allah'ın doksan dokuz adından biri verilir. O kişinin bu ismin içerdiği nitelikleri ve özellikleri sergileyeceği umulur. Bir kişiye büyükbabamın gibi yükselen anlamına gelen "Rıfat", sabırlı anlamına gelen "Sabri", hayırsever anlamına gelen "Rahmi" ya da sakin ve yumuşak sesli anlamına gelen "Selim" ismi verilebilir.

Nükhet "koku, rayiha, aroma" anlamına geliyor ve Arap alfabesinde "نكه" (n k h) nefes, (rüzgarın) esintisini temsil ediyor. Rayiha, aroma sufizmde önemli bir benzetme. Bana Rûmî'nin bir şiirini anımsatıyor:

نكهت

Nükhet'in eski Türkçe yazılışı,
Ali Bolgun tarafından

Dala, yaprağa benzeyen şu ses,
harf, şu söz, şu dedikodu perdesinden ötürü, elmanın kendisi

görünmüyor ama kokusu geliyor. Hiç olmazsa gelen kokuyu içine iyi çek, iyi kokla da seni alsın, aslına götürsün. Yani ey mânâyı, ruhanî zevki arayan kişi, harfler, sözler, sesler arasında gizlenmiş mânâ elmalarını göremiyorsan, hiç olmazsa o mânâ elmalarının güzel kokusunu içine sindir de o koku seni alsın mânâ elmalığına götürsün. (Şefik Can, Cevahir-i Mesneviye, Cilt II, 694-95, Rûmî'nin dizelerinin yorumu.)

Arzum bu kokuyu derin derin içime çekmek. Bu koku beni alıp elma bahçesine götürsün diye dua ediyorum. Rifat dedeciğim, aramızdaki görünmez bir bağ beni sana yönlendirdi. İbn el-Arabî'nin peşinden tasavvuf yolunu izlemem bir rastlantı değil. Yatağıma uzanıyorum. Birdenbire bir görüntü beliriyor belleğimde. Mezarının yanı başında ayakta durmaktayım. Hemen ardından kendimi toprağın altında, senin mezarının içinde buluyorum. Korku içindeyim. Sonra birden senin beni kucakladığını hissediyorum. Bana: sen neredaysen ben de oradayım, diyorsun. Sen ve ben beyaz, ışıklı bir ruha dönüşüyor ve beraberce mezardan yukarı doğru süzülüyoruz.

Kaynakça

- Barlas, Asma, *Believing Women in Islam: Unreading Patriarchal Interpretations of the Qur'an*, Teksas Üniversitesi, Austin, 2002.
- Bauman Zygmunt ve Tim May, *Thinking Sociologically*, Blackwell, 2001.
- Beneito, Pablo ve Stephen Hirtenstein, *İbn 'Arabi The Seven Days of the Heart*, Oxford, Anqa Publishing, 2000.
- Can, Şefik, *Cevahir-i Mesneviye*, cilt II, 694-95, 1995.
- Faivre, Antoine ve Needleman, Jacob, eds. *Modern Esoteric Spirituality*, Crossroad Publishers, 1992.
- Freke, Timothy ve Peter Gandy, *The Hermetica: The ost Wisdom of the Pharaohs*, Penguin Group, 1999.
- The History of Freemasonry in Turkey*.

- Dr. Kılıslı Rifat, "İstifa ve Veraset – Normal Doğuş", *Birinci Bölüm*, Mülkiye Mecmuası, Şubat 1934, No. 34, s. 24-31.
- Dr. Kılıslı Rifat, "İstifa ve Veraset – Normal Doğuş", *İkinci Bölüm*, *Mülkiye Mecmuası*, Nisan 1934, No. 37, s. 26-34.
- Murata Sachiko, *The Tao of Islam: The Sourcebook of Gender Relationships in Islam*, Albany, State University of New York Press, 1992.
- Navaro-Yashin, Yael, *Faces of the State*, Princeton, Princeton University Press, 2002.
- Schipper, Mineke, *Never Marry a Woman with Big Feet*, New Haven, Yale University Press, 2004.
- Toussulis, Yannis, *Sufism and the Way of Blame*, Wheaton, Illinois, Quest Books, 2010.
- Walbridge, John, *The Leaven of the Ancients: Suhrawardi and the Heritage of the Greeks*, State University of New York Press, 2000.

Dizin

A

- Abdullah Sermest Efendi 38
- Abdülhamid (Sultan Abdülhamid) 29, 55, 65, 71, 74, 75, 76, 79, 87, 88, 89, 91, 92, 97, 98, 107, 111, 116, 117, 128, 134, 135, 138, 140, 141, 142, 148, 162, 219, 220
- Abdürrezak (Necip Paşa'nın oğlu) 138, 139, 140, 148
- Afrika 53, 115, 154
- Ahmet Cevdet (İkdam Gazetesinin sahibi) 93, 94, 95, 97, 98
- Ahmet Hamdi Efendi 38
- Ahmet Mithat Efendi 94, 108
- Aksaray 162
- Alevi 49
- Ali Galip Paşa (Nazire Hanımın babası) 125, 127, 132, 133, 134, 136, 137, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 172
- Ali Paşa (Doktor) 131, 132
- Alman/Almanlar 54, 79, 116, 154, 157, 160, 202
- Almanya 154, 206, 220
- Aleşimi 224, 225
- Amerika Birleşik Devletleri 56
- Amerikalı/Amerikalılar 56, 70, 124, 180, 202, 203, 229
- Amerikan Kız Koleji 28, 54, 55, 56, 59, 134
- Amerikan Okulu 179
- Anadolu 13, 20, 30, 49, 53, 55, 58, 67, 132, 142, 147, 153, 156, 161, 163, 164,

- 170, 171, 174, 186, 199, 203
- Ankara 121, 124, 170, 177, 178, 186, 209
- Anna Bowman Dodd 70
- Anne Ancelin Schutzenberger 14
- Arabistan 156
- Arap/Araplar 32, 35, 48, 62, 71, 81, 111, 117, 122, 154, 156, 201, 227, 235
- Arap Yarımadası 117, 154
- Aristidi Paşa 79
- Aristo 34, 227
- Arnavutluk 48, 123
- Arthur Gobineau 203
- Askerî Akademi 83, 88, 117
- Askerî Tıp Akademisi 10, 71, 76, 77, 83, 100, 102, 107, 131, 154, 171
- Askerî Tıp Fakültesi 218
- Avrupa 41, 48, 50, 51, 53, 72, 101, 109, 111, 122, 128, 142, 154, 157, 158, 189, 206, 218, 219, 230, 231
- Avusturya 142, 153, 154, 155
- Avusturyalılar 202
- Aydın 16, 132, 133, 136, 137, 150
- Azim Looker 15, 218
- B**
- Bâb-ı Ali 145
- Babülmendeb Boğazı 113, 115
- Bach 231
- Bağdat 101
- Bahriye Nezareti 162
- Bakırköy 76
- Balkan/Balkanlar 107, 123, 140, 142, 153, 154
- Balkan Savaşı 142, 153
- Balzac 72
- Bâtîni 222, 223, 226, 230
- Bebek 184
- Bedirhan 137, 138, 139, 140, 171
- Bedirhani Abdürrezak 148
- Bedrizâde Hâki Efendi 38, 41, 42
- Belçikalılar 202
- Besim Ömer Paşa 79, 80, 81, 101, 102, 208, 218
- Betsy Boatwright (Betsy Göksel) 56, 57
- Beyoğlu 158
- Bingazi 145
- Birinci Dünya Savaşı 53, 157
- Birleşmiş Milletler 12, 196
- Bizans 13, 95, 136, 137
- Black Bottom 184
- Boğaziçi Üniversitesi 60, 61, 181, 208
- Bolşevikler 155
- Bosna 123, 143, 153
- Bozoklar 30

British Columbia Üniversitesi 12, 61
Brusa (Bursa) 70
Bulgar/Bulgarlar 142, 153, 179, 201
Bulgaristan 48, 123, 137, 142, 143
Büyükkada 130
Büyük Britanya 111
Büyük Loca 220
Büyük Millet Meclisi 170

C-Ç

Cağaloğlu 81
Celil Layıktez 219
Cemcemal köyü 101
Cemil Paşa 79
Cenap Şahabettin 107, 127, 170, 171, 172
Cenevre 89
Cezayir 111
Chopin 231
Cidde 107, 108
Constantinople 69, 70, 104, 115, 116, 184, 185
Cyrus Hamlin 180, 181
Çanakkale 109, 110, 155
Çanakkale Boğazı 155
Çarleston 184
Çengelköy 76
Çerkes 49, 171
Çin 205, 206

D

Dâhiliye Nezareti 145
Dame de Sion 54

Danimarka 195
Darwinizm 214, 215
Demirkapı Askeri Tıp Akademisi 77
Doğu Anadolu 53, 156
Doreen Carjaval 14, 16
Dr. A. Calmette 193, 208
Dr. Fahrettin Bey 164
Dr. Ferrari 113
Dr. Georg Deycke 79
Dr. Kilisli Rifat (Kardam) 9, 10, 11, 14, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 37, 38, 44, 76, 81, 82, 84, 90, 93, 101, 102, 103, 104, 114, 115, 116, 118, 119, 120, 121, 123, 127, 128, 131, 147, 159, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 172, 174, 178, 185, 187, 188, 191, 192, 193, 196, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 213, 214, 215, 216, 218, 223, 234, 237
Dr. Mazhar Bey 164
Dr. Mehmet Emin Bilgen 20
Dr. Ömer Şükrü Bey 164
Dr. Robert Rieder 79
Dünya Savaşı 116, 154

E

Edirne 153

Edirnekapı Mezarlığı 21, 221
Eflatun 227, 228
Ege 133, 137, 143, 153, 170
Enver Paşa/Bey 142, 155
Ermeni/Ermeniler/Ermenilerin 35, 48, 49, 53, 70, 71, 80, 138, 143, 156, 157, 160, 171, 174, 179, 180, 181, 184, 200, 220
Ermeni Kilisesi 181
Erzurum 104, 173, 174
Esat Feyzi Bey 102
Esmâ Barlas 232
Evliya Çelebi 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 104, 168, 228
F
Faruk Kardam 21, 102, 129, 135, 160, 180, 184, 187
Faşizm 57, 199
Feminizm 206, 207
Filistin 154, 203
Fransa 53, 111, 154, 155, 202, 206, 220
Fransız/Fransızlar 14, 34, 36, 53, 105, 111, 112, 121, 133, 140, 155, 156, 157, 158, 160, 186, 202, 218, 219, 220, 228
Fransız Prodos Locası 218
Fraulein Kaufmann 160
Füsün 15, 222

G

Galata 68, 119, 158

Galatasaray Okulu 133, 145
Gaziantep 20, 29, 30, 50
Gazi Mihalzâdelere 136
Gelibolu 155
General Nikolayevich Wrangel 184
Girit 49, 137, 143
Gül Haçı (Rosicrucianism) 226
Gülhane 79, 100

H

Hacı Ahmet Efendi 34, 40, 41
Halem 34
Halep 33, 34, 40, 43
Halide Edib 55
Hama 34, 40
Hamidiye 89, 156
Hamidiye Alayları 156
Hasan Mazhar Paşa 84, 87
Helen felsefesi 230
Hermes Trismegistus 225
Hermetik 224, 225, 227, 228
Hermetizm 225, 226
Hıristiyan/Hıristiyanlar 48, 49, 50, 53, 67, 71, 80, 123, 128, 131, 134, 144, 157, 158, 161, 181, 182, 201, 203, 230
Hicaz 107, 108, 110, 111, 112, 113, 116, 123, 124, 128
Hicaz Demiryolu 116

Hilâl-i Ahmer 10, 81, 161, 162, 163, 165, 166, 174
Hindistan 62, 112, 115
Hint Okyanusu 115
Hitler 207
Hollanda 195
Hollandalılar/Hollandalara 111, 113, 202
Horasancıyan Efendi 79
Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü 118
Hüseyin Çelebi 31

I-İ
Ibis tanrısı Toth 225
Intrepid Vakfı 15
Irak 53, 102, 132, 145, 154
İbn el-Arabî 227, 228, 233, 236
İbrahim Lütüfî Paşa 78
İç Anadolu 161
İdris Peygamber 225, 227
İhsan Bey 37, 124
İkdam (gazetesi) 81, 89, 93, 94, 95, 97, 98, 99, 107
İkinci Dünya Savaşı 116
İngiliz High School 160
İngiliz/İngilizler/İngilizlerin 34, 48, 53, 102, 111, 112, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 162, 170, 185, 202, 203, 219
İngiltere 53, 138, 154, 155, 158, 206
İran 53, 98, 138

İskenderiye Sağlık Şurası 113
İskenderun 35, 43, 44
İsmail Ali Bey 78
İspanya 206
İspanyol/İspanyollar 202, 219
İstanbul 10, 12, 16, 20, 21, 28, 40, 41, 43, 44, 45, 47, 50, 54, 55, 56, 60, 63, 67, 68, 72, 73, 76, 86, 93, 94, 100, 101, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 110, 116, 117, 118, 119, 121, 128, 130, 132, 133, 134, 136, 137, 138, 142, 144, 145, 150, 151, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 168, 170, 174, 178, 184, 185, 186, 188, 190, 208, 219, 220, 222
İstanbul Boğazı 157
İstanbul Mülkiye Mektebi 188
İstanbul ve Boğazlar Karantina Servisi 185
İsveç 191, 195
İsviçreliler 202
İtalya 53, 202, 206, 220
İtalyan/İtalyanlar 54, 153, 157, 158, 160, 184, 202, 219, 220
İtalyan-Türk Savaşı 153

İttihat ve Terakki Cemiyeti 89, 92, 117, 128, 132, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 154, 155, 156, 157, 218, 219, 220
İzmir 53, 54, 123, 141, 170

J

Jön Türkler 89, 107, 144, 153, 218
Justin McCarthy 154

K

Kâbe 115
Kafkaslar 153, 155
Kâğthaneî Rıfat Bey 91
Kahire 89, 112
Kamaran Adası 107, 108, 115
Kanada 12, 61, 62
Karadağ 15, 19, 20, 142
Karadeniz 110, 155, 161
Karagöz-Hacivat 79, 81, 82
Karaköy 119, 185
Karantina Hizmetleri 10, 108, 109, 110, 111, 112, 118, 120, 121, 122, 127, 164, 185, 186, 187, 228
Kayser 43, 44
Keçikzâde Abdurrahman Efendi 38
Kerkük 102
Kırım 153
Kızılay 10, 81, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 174

Kızıl Deniz 113, 117
Kızılhaç 162, 166
Kilis 20, 29, 30, 31, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 42, 43, 47, 49, 50, 63, 67, 70, 73, 74, 82, 130, 187, 214, 227
Kilis Kültür Derneği 37
Kilisli Abdullah Nasuh Efendi 94
Kilisliler 30, 234
Kilisli Necip Âsım Bey 94
Konstantiniye 63, 67, 68, 70, 71
Konya 30, 31, 53
Köse Mihal 136, 137
Kuleli Askerî Lisesi 65, 75, 76, 78
Kuzey Afrika 53, 154
Küçük Asya 203
Kürdistan 138, 148
Kürt/Kürtler 49, 53, 70, 71, 132, 137, 138, 156, 171, 199

L

Laik/Laiklik 12, 14, 133, 135, 230, 231, 232
Latinler 203
Le Grand Cercle Muco-vite 185
Lemonya 130, 131
Lesbos 125, 140, 141, 143
Leslie Eliason Teaching Excellence Ödülleri 15
Levantin 220

Libya 132, 153
Lorandao ve Tubini adındaki
iki Fransız banker 140
Lozan 177
Lübnan 154

M

Macaristan 142, 153, 220
Makedonya 48, 219
Manisa 143, 144, 145, 148
Maoculuk 57
Marksizm 57
Mark Sykes 34, 35, 44, 157
Marmara Denizi 130, 155
Mary Mills Patrick 55
Mason/Masonluk/Mason-
lar 218, 219, 220, 221,
224, 226
Massachusetts 55
Medine 110, 116, 117
Mehmet Emin Bilgen 20,
37, 38, 44, 90, 118, 130,
131, 187
Mehmet Said 140
Mekke 108, 110, 112, 115,
116, 117, 118
Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne
10
Mersin 107
Meşrutiyet 104, 117, 128,
142, 143, 146, 147, 150,
162
Mevlânâ Celâleddin Rûmî
31, 32, 34
Mevlevihâne 34

Mısır 111, 224
Middlebury Koleji 180
Middlebury Uluslararası
Araştırmalar Enstitüsü 13
Middlebury Uluslararası İliş-
kiler Enstitüsü 15
Mihalzâde 138, 148
Mikhael Kosses Hadria-
noi 136
Mir Bedirhan 137, 171
M. Kemal Öke 220
Monterey 13
Montesquieu 72
Montrö Antlaşması 157
Mösyö Sommer 184
Muhlis Salihoğlu 15, 37
Musevi 80
Mussolini 207
Mustafa Kemal (Atatürk)
36, 47, 48, 51, 52, 54, 104,
121, 135, 161, 162, 163,
170, 171, 177, 185, 186,
189, 207, 220
Mustafa Lütfullah Efendi
133, 136, 150
Musul 102
Müslüman/Müslümanlar 21,
35, 36, 41, 49, 51, 55, 62,
67, 71, 80, 110, 111, 115,
123, 128, 130, 131, 134,
142, 143, 144, 153, 154,
162, 167, 181, 201, 229,
231, 232, 235
Müttefik Kuvvetler 151
Müttefik Orduları 157

N

Nakşibendî 38, 227
Nalan 15, 217, 221, 222, 235
Navaro-Yashin 231, 237
Nazire (Kardam) 14, 24,
25, 26, 27, 55, 125, 126,
127, 128, 129, 130, 131,
132, 134, 135, 136, 137,
138, 153, 158, 171, 172,
173, 175
Nazizm 199
Necip Âsım Bey 94
Necip Paşa/Bey 134, 137,
138, 139, 140
Neo-Pisagoryan 225
Neopitagorizm 227
Neoplatonizm 227
New England 179, 182
Nico 217, 221, 222, 235
Nietsche 214
Normandy 202
Norveç 195
Nuriyya-Malamiya gele-
neği 13
Nühket Kardam 17, 26, 36,
45, 55, 57, 58, 124

O-Ö

On İki Adalar 53
Orta Doğu 53, 155, 157
Osmanlı askeri 155
Osmanlı Devleti/Ordusu 9,
14, 33, 34, 48, 49, 51, 52,
53, 61, 71, 72, 78, 89, 96,
100, 101, 102, 108, 109,

110, 111, 112, 113, 114,
121, 122, 123, 132, 135,
136, 140, 142, 144, 153,
154, 155, 156, 157, 160,
161, 165, 171, 177, 180,
182, 218, 219, 220, 230
Ömer Bey (Hudut ve Sahil-
ler Sağlık Genel Müdürü)
119, 121, 122, 124

P

Paris 89, 157
Pers 205
Pertev Paşa Kütüphânesi 94
Pir Nur al-Arabi 13
Pisagor 227
Pleven 137
Portekiz 206
Prens adaları 130
Prens Murat 218
Protestan Kilisesi 181

R

Ressam Şevket Bey Yalısı
178, 179
Rıdvan Paşa 138, 139, 140,
141
Risorta Locası 219
Robert Kolej 28, 54, 56,
135, 179, 180, 181, 183,
184, 185
Rodos 107
Roma Katolik Kilisesi 181
Roma Tanrısı Merkür 225
Romenler 142
Rousseau 72

Rum 80, 129, 131, 132, 137, 138, 148, 157, 160, 179
Rumelihisarı 178, 179, 182, 183, 184, 185
Rûmî 31, 34, 235
Rumlar 13, 48, 49, 70, 142, 144
Rus Devrimi 155
Rusya 53, 109, 138, 154, 155, 184, 206

S-Ş
Samsun 161
Sarah Springer 15
Sâriye 134, 171, 172
Saruhan 143, 146
Savunma Bakanlığı 101
Selanik 219, 220
Sevr Antlaşması 53, 177
Seyahatnâme (Evliya Çelebi) 93, 94, 95
Sırbistan 142
Sırplar 153
Sıtma 189
Soğukçeşme Askerî Rüşdiyesi 73, 75, 76
Sosyal Bilimler Fakültesi 188
Soy İslahı 189, 190, 215
St. Jeanne d'Arc 160
Sufi/Sufizm 27, 34, 93, 214, 217, 227, 228, 230
Sultan Abdülaziz 140
Sultan Abdülmecit 218
Sultanahmet 73, 77

Sultan İbrahim 98
Sultan Mahmut (II) 89, 120
Sultan Mehmet (IV) 98
Sultan Mehmet (VI) 157
Sultan Murad (IV) 96
Sultan Murat (V) 218
Suriye 34, 40, 53, 132, 145, 154, 156, 174
Süleyman Tevfik 91, 148
Süveyş Kanalı 113
Sykes-Picot antlaşması 157
Şam 33, 34, 40, 108, 112, 116, 117
Şehsuvaroğlu 188, 209
Şişli 128, 136, 139, 153, 158

T
Talat Bey 146
Teosofi 226
Tevfik Sağlam 91
Thierry Zarcone 220
Tire 133, 136, 137
Trablusgarp 140, 142
Trahom 189
Trakya 153, 220
Troad (Biga Yarımadası) 70
Tuna nehri 202
Tunus 111
Türkiye 9, 10, 12, 13, 14, 29, 34, 35, 36, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 60, 62, 63, 81, 93, 104, 118, 120, 121, 133, 135, 136, 137, 154, 156, 160, 161, 162, 170, 171, 175, 177, 180, 181,

186, 189, 191, 199, 203, 218, 220, 230, 231, 232
Türkiye Cumhuriyeti 9, 14, 34, 36, 48, 51, 93, 118, 120, 121, 161, 170, 171, 177, 186, 189
Türkmenler 171
Türk/Türkler 13, 16, 36, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 56, 62, 63, 70, 71, 80, 89, 93, 97, 107, 108, 112, 117, 124, 134, 135, 137, 143, 144, 150, 153, 155, 156, 158, 167, 171, 174, 179, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 199, 203, 207, 208, 218, 219, 220, 228, 229

U-Ü
Uluer Bilgen 20, 21
Uluslararası Karantina Hizmetleri 10, 109, 118, 185, 186, 187
Urla 123
Übermensch 214
Üçlü İttifak 154
Ürdün 154
Üsküdar 55, 94, 96, 134

V
Vancouver 61, 62
Verem 167, 208
Voltaire 72, 78

W
Washington Elçiliği 145
Weber 134
William Stafford 9

Y
Yahudi Peygamber Enoch 225
Yahudi/Yahudiler 35, 48, 49, 50, 55, 67, 70, 128, 134, 142, 144, 179, 181, 199, 200, 201, 205, 220, 225, 227
Yahya Suhrawardi 227
Yannis Toussulis 13, 15, 72, 104, 142, 227, 237
Yemen 108, 132, 145
Yeni Türk 228
Yeni Zelanda 155
Yeraltı Camii 120
Yıldız Sarayı 88
Yunan 13, 53, 157, 170, 181, 205, 220, 225, 227
Yunanistan 49, 123, 142, 143, 144
Yunan Kilisesi 181
Yunanlı/Yunanlılar 48, 143, 153, 170, 201, 225
Yusuf İzzettin Efendi 162
Yüksel Bey 222, 223

Z
Zoeros Paşa 79, 103, 117, 118

Dr. Kilisli Rifat'ın İzinde Osmanlı'dan Türk'e ve Ötesi

NÜKHET KARDAM

Monterey, Kaliforniya'da Middlebury Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde Kalkınma ve Siyaset profesörüdür. 1951'de Ankara'da doğdu, İstanbul'da büyüdü. İstanbul Amerikan Kız Koleji mezunudur. Daha sonra İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümünde okudu. Boğaziçi Üniversitesinde Siyasal Bilimler alanında master programına başladı ve bu çalışmasını Vancouver, Kanada'da British Columbia Üniversitesinde tamamladı. Michigan Devlet Üniversitesi Siyasal Bilimler bölümünde doktora yapmıştır. Halen kimlik sorunları üzerinde araştırma yapmaktadır. Hayatını ve çalışmalarını kısmen Amerika Birleşik Devletlerinde, kısmen de Türkiye'de sürdürmektedir.

1960 ve 1970'lerde İstanbul'daki laik ortamda orta sınıf bir aile içinde büyüyen, 1978'de Türkiye'den ayrılarak siyasi bilimler alanında eğitim almak için Kanada'ya giden ve uzun yıllardır yurt dışında yaşayan Prof. Nühket Kardam, büyükbabası Dr. Kilisli Rifat'ın hayatını araştırmak üzere gizemli bir yolculuğa çıkar. Fakat bu yolculuk zaman içinde tahmininden çok farklı sonuçlara ulaşır.

Bir açıdan bu kitap, Osmanlı Devleti çöküp yerini Türkiye Cumhuriyeti'ne bıraktığında yaşanan büyük değişiklere tanık olan Dr. Rifat ve ailesinin yaşam öyküsüdür. Aynı zamanda değişen veya değiştirilen kimliklerin serüveni. Bunun yanında yazar, kendi içsel yolculuğunu ve kimliği üzerine düşüncelerini de hatıralarına yansıtmıştır.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN: 978-605-4635-25-9

9 786054 635269